

სასამართლოს მეგობრის პოზიცია მომზადებულია საკონსტიტუციო სამართლის კლინიკის მიერ. კვლევაზე მუშაობდნენ სტუდენტები:

Chris Ray, Kerri Russ, and Megan Williams, Washburn University School of Law
თამარ ბადათურია, თეონა ფირანიშვილი, მარიამ ლორთქიფანიძე, თამარ ქოჩაკიძე,
ელენე ჯანელიძე, ანა ჭიაბრიშვილი, თავისუფალი უნივერსიტეტი

კვლევის ხელმძღვანელები:

ეკატერინე ლომთათიძე
პროფესორი ქრეიგ მარტინი
გიორგი მელაძე

სასამართლო მეგობრის მოსაზრება საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 314-ე მუხლის სადავო სიტყვების კონსტიტუციურობასთან დაკავშირებით

I. შესავალი

II. ამერიკის შეერთებული შტატები

ა. გამოხატვის თავისუფლების თეორიული დასაბუთება

ბ. სიტყვის თავისუფლება და ქვეყნის უსაფრთხოების დაცვა

გ. აშშ-ს 1917 წლის შპიონაჟის კანონი და სასამართლო პრაქტიკა

III. გერმანია

IV. ისრაელი

V. ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი

ა. სასამართლო პრაქტიკა სიტყვის თავისუფლების და ეროვნული უსაფრთხოების ბალანსის შესახებ

ბ. გადაწყვეტილება საქმეზე პასკო რუსეთის წინააღმდეგ

გ. სტოლი შვეიცარიის წინააღმდეგ

VI. ჯამშუმობის დანაშაული - 314-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის

შემადგენლობის ანალიზი

I. შესავალი

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სარჩელით მიმართეს საქართველოს მოქალაქეებმა ვახტანგ ხმალაძემ, ლაშა ტულუშმა და ალექსანდრე ბარამიძემ. მოსარჩელები სასამართლოს თხოვენ არაკონსტიტუციურად სცნოს საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 324 მუხლის პირველი ნაწილის სიტყვები: „აგრეთვე საქართველოს ინტერესის საზიანოდ უცხო ქვეყნის დაზვერვის ან უცხოეთის ორგანიზაციის დავალებით სხვა ინფორმაციის შეგროვება ან გადაცემა”

მოსარჩელებს მიაჩნიათ, რომ სადავო ნორმა არაკონსტიტუციურია, რადგან სადავო ნორმა მოიცავს ზოგად და ბუნდოვან ტერმინებს, როგორც არის „საქართველოს ინტერესების საზიანოდ“ , „სხვა ინფორმაცია“ „უცხოეთის ორგანიზაცია“ , რის გამოც სადავო ნორმა არ იძლევა მისი სამართლებრივი შედეგების განჭვრეტის საშუალებას. აღნიშნული არღვევს საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის მე-5 პუნქტით ნაგულისხმევ კანონის განჭვრეტადობის მოთხოვნას. მოსარჩელები აგრეთვე დავობენ, რომ „სხვა ინფორმაციის“ მოგროვების, გადაცემის აკრძალვით სახელმწიფო გაუმართლებლად ერევა ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებაში - გამოხატვის თავისუფლებაში, რადგან „სხვა ინფორმაცია“ მოიცავს არა სახელმწიფო საიდუმლო ინფორმაციას, არამედ ინფორმაციას, რომელიც შესაძლოა საჯაროდ ხელმისაწვდომი იყოს. ამასთანავე, მოსარჩელები დავობენ, რომ ტერმინი „უცხოეთის ორგანიზაცია“ მოიაზრებს სხვა სახელმწიფოს სადაზვერვო ორგანიზაციებს, ისევე როგორც კერძო იურიდიულ პირებს, რომლებიც ასეთ საქმიანობას არ ახორციელებენ. აქედან გამომდინარე, როდესაც პირს ურთიერთობა აქვს უცხო ქვეყნის კერძო სამართლის იურიდიულ პირთან, მას მოეთხოვება ვარაუდი იმისა, რომ ნებისმიერი უცხო ქვეყნის ორგანიზაცია სხვა ქვეყნისთვის საზიანო ინფორმაციის შეგროვებით შეიძლება იყოს დაკავებული და ამის გათვალისწინებით მოქმედება, რათა თავიდან აიცილოს პასუხისმგებლობა.

მოსარჩელეთა აღნიშნული მოთხოვნების გათვალისწინებით, წინამდებარე სასამართლოს მეგობრის მოსაზრებაში მოყვანილია:

- ა. ჯაშუშობის დანაშაულის რეგულირება ამერიკის შეერთებულ შტატებში, გერმანიასა და ისრაელში;
- ბ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს რელევანტურ პრაქტიკაში დადგენილი მოთხოვნები;
- გ. ჯაშუშობის, როგორც დანაშაულის ელემენტების განხილვა და მოსაზრება კონსტიტუციურ მოთხოვნებთან მისი შესაბამისობის შესახებ.

II. ამერიკის შეერთებული შტატები

ა. გამოხატვის თავისუფლების თეორიული დასაბუთება

გამოხატვის თავისუფლება აღიარებულია, როგორც დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთი მთავარი ღირებულება. ეს თავისუფლება სხვა უფლებებთან და თავისუფლებებთან ერთად მრავალი ქვეყნის კონსტიტუციის უმთავრესი ნაწილია. მათ შორის საქართველოს კონსტიტუციაშიც, 24-ე მუხლი ამ თავისუფლებას ეძღვნება. მასში ასევე გაკეთებულია დათქმა, რომ გამოხატვის თავისუფლება შეიძლება შეიზღუდოს მხოლოდ დემოკრატიული საზოგადოებისათვის უკიდურესი აუცილებლობის შემთხვევაში, როცა მისი შეზღუდვა სჭირდება ქვეყნის

უსაფრთხოებას, უშიშროებას, სხვათა უფლებების დაცვას და ა.შ. ამერიკის კონსტიტუციის პირველი შესწორებაც სიტყვის თავისუფლების (free speech) დამკვიდრებას ემსახურება. ამერიკა ამ უფლების განხორციელების თვალსაზრისით ერთ-ერთი მოწინავეა მთელს მსოფლიოში და სამართლიანადაც უჭირავს ლიდერობა სიტყვის თავისუფლების თვალსაზრისით, თუმცა ამ ფასეულობის დაცვას დღემდე მრავალი გადაუწყვეტელი დილემა და წინააღმდეგობა ახლავს.

რატომ არის გამოხატვის თავისუფლება ასეთი ფასეული და რატომ ხდება ის ასეთი ყურადღების ობიექტი? არსებობს მრავალი განსხვავებული პოზიცია გამოხატვის თავისუფლების მთავარ ღირებულებებთან დაკავშირებით, თუმცა რამდენიმეზე მეცნიერთა დიდი ნაწილი თანხმდება და ეს ფასეულობები სასამართლო პრაქტიკაშიც გამოკვეთილია.

გამოხატვის თავისუფლება პირველ რიგში ხელს უწყობს ინდივიდის თვით-რეალიზაციასა და განვითარებას. გამოხატვის თავისუფლება არის ის მნიშვნელოვანი საშუალება(მედიუმი), რომელიც ადამიანის შესაძლებლობების და უნარის გამოხატვის და რეალიზების საშუალებას იძლევა, რაც მისი, როგორც ინდივიდის განვითარებისათვის მნიშვნელოვანია.

მეორე მნიშვნელოვანი ღირებულება არის სიმართლის დადგენა, რაშიც საზოგადოებას სწორედ გამოხატვის თავისუფლება ეხმარება. გამოხატვის თავისუფლება იძლევა საშუალებას მრავალმა იდეამ იტრიალოს საზოგადოების წინაშე და მის თითოეულ წევრს ჰქონდეს საშუალება დაადგინოს, რომელია მათ შორის მართალი, არ იყოს დაბრმავებული მხოლოდ ერთი სიმართლით და იცოდეს მრავალი განსხვავებული პოზიციის შესახებ. ამას ამერიკელი მკვლევარები „იდეების ბაზარსაც“ უწოდებენ, სადაც მრავალ ადამიანს აქვს თავისი იდეების რეალიზაციის საშუალება. ინფორმაციული ვაკუუმის პირობებში, სიმართლის დადგენა წარმოუდგენელი და აუხდენელი ოცნება იქნებოდა დემოკრატიული საზოგადოებისათვის.

მესამე ასევე მნიშვნელოვანი ფასეულობა რაც გამოხატვის თავისუფლებას გააჩნია არის ის რომ, საზოგადოებას ეძლევა საშუალება ჩართული იყოს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. ინფორმაციის თავისუფალი მიღება და გაცემა პოლიტიკური პროცესების აღსაწერად მნიშვნელოვანია ამომრჩევლისთვის, რომელმაც გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს საკუთარი არჩევანის გაკეთების პროცესში. ამიტომ მას სრული უფლება აქვს მაქსიმალურ ფლობდეს ინფორმაციას დემოკრატიული და პოლიტიკური პროცესების შესახებ. „პოლიტიკური სიმართლის“ დადგენა ეს სახელდება ამერიკის კონსტიტუციის პირველი შესწორების მთავარ ლეგიტიმურ მიზნად. თუმცაღა გამოხატვა არ გულისხმობს, რომ ადამიანმა თავისი იდეები გამოხატოს მხოლოდ რაიმე პოლიტიკურ საკითხზე და პოლიტიკური მიზნის მისაღწევად; ყოველდღიურ ცხოვრებაში დიდი რაოდენობით გადაწყვეტილებების მიღებაა საჭირო და ინფორმაცია აუცილებელია ყველა სფეროში და არა მხოლოდ პოლიტიკაში. გამოხატვის თავისუფლება კი სწორედ ამ ინფორმაციის საზოგადოებაში ბრუნვის საშუალებას იძლევა. ინფორმაციის მუდმივი განახლება და ე.წ. იდეების ბაზარი კი აყალიბებს ადაპტირებულ და სტაბილურ საზოგადოებას, რომელსაც

შეუძლია იცხოვროს და იმოქმედოს განახლებული ინფორმაციის პირობებში, მიიღოს გადაწყვეტილებები და დააფიქსიროს თავისი პოზიცია, განვითარდეს და მოახდინოს თვით-რეალიზაცია.

ბ. სიტყვის თავისუფლება და ქვეყნის უსაფრთხოების დაცვა

მიუხედავად იმ მნიშვნელოვანი მიზნებისა, რასაც გამოხატვის თავისუფლება ემსახურება, ვერ გავექცევით იმ რეალობას, რომ ხშირად ის წინააღმდეგობაში მოდის სხვა ასევე მნიშვნელოვან ფასეულობასთან, მათ შორის ქვეყნის უსაფრთხოებასთან. ამერიკის ჯამუშობის კანონი ნათელი მაგალითია იმისა, რომ ქვეყნის უსაფრთხოების მოტივით იზღუდება გამოხატვის თავისუფლება. ამ კანონზე მისი შექმნის დღიდან, 1917 წლიდან მიმდინარეობს კამათი, თუ როგორ უნდა დაბალანსდეს ქვეყნის უსაფრთხოების დაცვის ინტერესი გამოხატვის თავისუფლებასთან.

სასამართლომ დაადგინა ამ ორ ფასეულობას შორის ბალანსის დასაცავად „აშკარა და რეალური საფრთხის“ დოქტრინა, რომელიც გულისხმობს, რომ გამოხატვის თავისუფლება იმ შემთხვევაში უნდა შეიზღუდოს, როცა აშკარა და რეალური საფრთხე ემუქრება ქვეყნის უსაფრთხოებას. ეს ტესტი დაადგინა სასამართლომ Schenck v US საქმეში, სადაც ჯამუშობაში ბრალდებულმა პირმა გაავრცელა საინფორმაციო ბუკლეტები. ბუკლეტები მოუწოდებდა ამერიკელ ჯარისკაცებს უარი ეთქვათ სამხედრო გაწვევაზე. ამ საქმეში მოსამართლე ჰოლმსმა ჩამოაყალიბა სწორედ ზემოთხსენებული ტესტი და დაადგინა, რომ საფრთხე რეალური იყო, რადგან ასეთი ბუკლეტების გავრცელება ხდებოდა ომის პერიოდში და გამოხატვის ასეთი გზა საფრთხეს უქმნიდა ქვეყნის უსაფრთხოებას. ამიტომ სასამართლომ ერთსულოვნად გადაწყვიტა, რომ კანონით დადგენილი აკრძალვა კონსტიტუციის მოთხოვნას შეესაბამებოდა. 1917 წლის შპიონაჟის აქტის საფუძველზე გადაწყვეტილ კიდევ ერთ საქმეში Abrams vs. US გამოიყენა სასამართლომ ზემოთხსენებული ტესტი. თუმცა ამ საქმეში მოსამართლე ჰოლმსმა დაასახელა კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი არგუმენტი, რომელიც დანაშაულის ჩამდენი პირის განზრახვას ეხება. პირი უშუალოდ მიზნად უნდა ისახავდეს ქვეყნისათვის ზიანის მიყენებას და ეს საფრთხე უნდა იყოს რეალური.

საქმეში Schaefer v. US ჯამუშობაში ბრალდებულმა პირმა გაზეთში გამოაქვეყნა ცრუ ინფორმაცია ამერიკისა და გერმანიის სამხედრო დაპირისპირებაზე, სადაც ამერიკის მთავრობას აკრიტიკებდა. სასამართლომ განმარტა, რომ გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა დაუშვებელი იყო იმ შემთხვევაში თუ, ის მიმართულია რომელიმე მთავრობის გასაკრიტიკებლად, რადგან ამ შემთხვევაში სიტყვის თავისუფლებამ, პრესამ და ზოგადად ჟურნალისტიკამ უნდა შეასრულოს თავისი უპირველესი მოვალეობა - watchdog-ის ფუნქცია და მუდმივი კრიტიკისა და კონტროლის ქვეშ ჰყავდეს მთავრობა. მაგრამ მაშინ როდესაც ამ კრიტიკით და გამოხატვით საფრთხე ემუქრება ქვეყნის უსაფრთხოებას, უკვე გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის ლეგიტიმური საფუძველი ჩნდება. მთავრობის შესახებ ინფორმაციის მიღების მნიშვნელობას გაესვა ხაზი ე.წ. პენტაგონის საქმეში, რომელიც ქვემოთ დეტალურად იქნება განხილული. ვიეტნამის ომის შესახებ ინფორმაცია სასამართლომ ჩათვალა

გამოხატვის თავისუფლების განხორციელებისთვის უმნიშვნელოვანეს ინფორმაციად, რადგან ხალხს აქვს უფლება იცოდეს სიმართლე. ამ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია ამომრჩევლის უფლებაც, იცოდეს ყველაფერი იმის შესახებ თუ ვის აძლევს ხმას და ვის ირჩევს ქვეყნის მართვისთვის. თუ ასეთი სახის ინფორმაციების დაბლოკვა ყოველთვის გამართლდა ქვეყნის უსაფრთხოების მოტივით, მაშინ საიდან შეძლებს საზოგადოება დაადგინოს სიმართლე მისი მთავრობის შესახებ?! ამგვარი რეგულირება წინააღმდეგობაში მოდის თავისუფლების უფლების არსთან, რადგან როგორც ზემოთ ავლინებთ მისი არსი საზოგადოებაში სიმართლის დადგენა და მოქალაქეებისთვის ინფორმირებული გადაწყვეტილებების მიღების შესაძლებლობის მიცემაა. სხვაგვარად ჟურნალისტიკასაც ეკარგება თავისი რეალური ფუნქციები.

ვინაიდან კანონი ზუსტად არ არეგულირებს რა სახის ინფორმაცია შეიძლება იყოს საფრთხის შემცველი ქვეყნისთვის და არა მთავრობისთვის ცალკე, და მათ შორის ზღვარის გავლება რთულია, ამიტომ სასამართლო არის ვალდებული ყოველ კონკრეტულ საქმეში იმსჯელოს ამ მიჯნასთან დაკავშირებით. თუმცა აღსანიშნავია ისიც, რომ არც ამერიკის უზენაესს სასამართლოს არ ჩამოუყალიბებია კონკრეტული ტესტი, რომლითაც ყველა საქმის გადაწყვეტის დროს იხელმძღვანელებს.

გ. აშშ-ს 1917 წლის შპიონაჟის კანონი და სასამართლო პრაქტიკა

კონგრესმა 1917 წელს მიიღო ჯაშუშობის შესახებ აქტი, და მისი მიზანი იყო დაესაჯა დანაშაულები, რომელიც მიმართულია შტატების უსაფრთხოების, მშვიდობისა და კეთილდღეობის წინააღმდეგ. კანონის 793-ე მუხლი ეხება თავდაცვის ინფორმაციის შეგროვებას, გადაცემას ან დაკარგვას და თავისი შემადგენლობით სისხლის სამართლის კოდექსის სადავო 314-ე მუხლთან ყველაზე ახლოს მდგომი ნორმას შეიცავს. 793-ე მუხლის პირველი ნაწილი შემდეგი შინაარსისაა:

ის, ვინც ეროვნული თავდაცვის შესახებ ინფორმაციის მოსაპოვებლად და იმ მიზნით ან იმ პირობებში, როდესაც არსებობს მიზეზები დასარწმუნებლად, რომ ინფორმაცია გამოყენებული იქნება შეერთებული შტატების საზიანოდ ან ნებისმიერი სხვა ერისთვის უპირატესობის მისანიჭებლად, მიუახლოვდება, შევა, გადაუფრენს ან სხვაგვარად მოიპოვებს ინფორმაციას ნებისმიერი ხომალდის, თვითმფრინავის, თავდაცვის ობიექტის, ფლოტის მისადგომების, საზღვაო სადგურის, წყალქვეშა ხომალდის ბაზის, საწვავით მომარაგების სადგურის, ფორტის, ქვემეხების, ტორპედოების სადგურის, ნავსადგურის, არხის, რკინიგზის, არსენალის, ბანაკის, ქარხნის, მადაროს, ტელეგრაფის, ტელეფონის, უკაბელო ან სიგნალების სადგურის, შენობის, ოფისის, კვლევითი ლაბორატორიის ან სადგურის ან სხვა ადგილის შესახებ, რაც დაკავშირებულია ეროვნულ თავდაცვასთან და ეკუთვნის ან აგებულია ან შენდება შეერთებული შტატების მიერ ან შეერთებული შტატების კონტროლით, ან მისი ნებისმიერი მოსამსახურის, დეპარტამენტის, ან სააგანტოს კონტროლით ან შეერთებული შტატების ექსკლუზიური იურისდიქციის ქვეშაა, ან ნებისმიერი ადგილის შესახებ, სადაც კეთდება, მზადდება, რემონტდება ან ინახება ხომალდები, თვითმფრინავები, იარაღი, აღჭურვილობა ან ასხვა მასალები ან ხელსაწყოები, რაც

ომში გამოიყენება, ან წარმოადგენენ კვლევის ან განვითარების ობიექტს ამერიკის შეერთებულ შტატებთან, მის დეპარტამენტთან ან სააგენტოსთან, ან ნებისმიერ პირთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე, რომელიც შეერთებული შტატებს სახელით მოქმედებს, ან რაც კეთდება სხვაგვარად შეერთებული შტატების სახელით ან რაიმე აკრძალული ადგილის შესახებ, რაც ასეთად იქნა გამოცხადებული პრეზიდენტის მიერ ომის დროს ან ეროვნული საგანგებო მდგომარეობის დროს, სადაც არმიის, ფლოტის ან საჰაერო ძალებისთვის საჭირო რამ მზადდება, იგება ან ინახება და თუ ამ აკრძალული ადგილის შესახებ ინფორმაციის გავრცელება პრეზიდენტის გადაწყვეტილებით ზიანის მომტანი იქნება ეროვნული უსაფრთხოებისთვის;....

შპიონაჟის აქტის 793-ე მუხლის სხვა ნორმები ითვალისწინებენ უფრო კონკრეტულ შემადგენლობას, როდესაც სათანადოდ უფლებამოსილი პირები ავრცელებენ ზემოთაღწერილ ინფორმაციას ან არაუფლებამოსილი პირები იღებენ ამ ინფორმაციას. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოში დავის თავალსაზრისით მნიშვნელოვანი ჯამუშობის ელემენტების განმარტებისთვის განვიხილოთ საქმე შეერთებული შტატები მორისონის წინააღმდეგ .

სემუელ მორისონი მუშაობდა შეერთებული შტატების საზღვაო დაზვერვის მხარდაჭერის ცენტრში საზღვაო საბრძოლო ხომალდების ანალიტიკოსად. ის იმავდროულად მუშაობდა ბრიტანულ გაზეთში, რომელსაც გადასცა საბჭოთა კავშირის საჰაერო ხომალდების სპეციალური ფოტო-მასალა, როგორც თვითონ აღნიშნავდა იმ მოტივით, რომ საზოგადოება დარწმუნებულიყო საბჭოთა კავშირის მხრიდან საფრთხის არსებობაში.

მოსარჩელე დავობდა, რომ კანონში არსებული რამდენიმე ფრაზა, მათ შორის „ეროვნულ თავდაცვის შესახებ ინფორმაცია“ იყო ბუნდოვანი და შესაბამისად არაკონსტიტუციურიც, რადგან არ იძლეოდა ზუსტად იმის განსაზღვრის შესაძლებლობას, თუ რა სახის ინფორმაციის და ვისთვის გადაცემა იყო აკრძალული. სასამართლო არ დაეთანხმა მოსარჩელის არგუმენტს:

„ტერმინი ეროვნული თავდაცვა მოიცავს ყველა საკითხს, რაც პირდაპირ არის დაკავშირებული ანუ გონივრულად შეიძლება უკავშირდებოდეს შეერთებული შტატების დაცვას მისი ნებისმიერი მტრისგან. ეს ეხება სამხედრო და საზღვაო დაწესებულებების და მათთან დაკავშირებულ ღონისძიებების ეროვნულ მზაობას. ხელისუფლებამ რომ დაამტკიცოს, რომ დოკუმენტი ან სურათი ეროვნულ თავდაცვას უკავშირდება მან უნდა აჩვენოს ორი რამ. პირველი, მან უნდა დაამტკიცოს, რომ ფოტოს გამოქვეყნება პოტენციურად ზიანის მომტანი იქნება შეერთებული შტატებისთვის ან შეიძლება გამოსადეგი აღმოჩნდეს ამერიკის შეერთებული შტატების მტრისთვის. მეორე, ხელისუფლებამ უნდა დაამტკიცოს რომ დოკუმენტები ან ფოტოები ფრთხილად ინახებოდა იმ თვალსაზრისით, რომ ისინი არ იყო გამოქვეყნებული და არ იყო ხელმისაწვდომი ფართო საზოგადოებისთვის.“ ეს იყო ინსტრუქცია, რომელიც რაიონულმა მოსამართლემ მისცა ნაფიც მსაჯულებს საქმის გადაწყვეტისას. რაიონულმა სასამართლომ აგრეთვე აუხსნა ნაფიც მსაჯულებს, რომ უკავშირდება თუ არა ინფორმაცია ეროვნულ თავდაცვას, ეს ფაქტობრივი საკითხია ანუ პასუხი უნდა გაეცეს საქმის ფაქტების შეფასების საფუძველზე.

ფედერალურმა სააპელაციო სასამართლომ ეს მიდგომა სწორად ჩათვალა. მან აღნიშნა რომ ინფორმაციის თავდაცვასთან კავშირის ელემენტი უკავშირდება დანაშაულის „განზრახ“ ხასიათს. მორისონი გამოცდილი დაზვერვის ექსპერტი იყო და ბევრი წვრთნა ქონდა გავლილი იმისთვის, რომ ცოდნოდა, რომ ინფორმაცია რომელიც გადასცა ჟურნალს თავდაცვას უკავშირდებოდა და საიდუმლო ხასიათი ქონდა. შესაბამისად სასამართლომ ჩათვალა, რომ ტერმინი „თავდაცვის შესახებ ინფორმაცია“ ამ კონკრეტული დასაცავი პირის შემთხვევაში სრულიად არ იყო ბუნდოვანი და ამ მიზეზით არ უნდა ცნობილიყო არაკონსტიტუციურად.

მოსარჩელე ისევ „ეროვნულ თავდაცვასთან“ დაკავშირებით აყენებდა მეორე მოთხოვნას, რომ ეს დებულება არაჯეროვნად ფართო იყო და არასაჭიროდ ზღუდავდა გამოხატვის თავისუფლებას და შეიძლებოდა მისი დავიწროვება. ამასთან დაკავშირებით ფედერალურმა სააპელაციო სასამართლომ აღნიშნა რომ „ეროვნული თავდაცვის“ განმარტებისთვის რაიონული სასამართლოს მიერ გამოყოფილი ელემენტები ხსნიდა პრობლემას: ინფორმაცია უნდა ყოფილიყო პირდაპირ ან გონივრულად დაკავშირებული ეროვნულ თავდაცვასთან, რომლის გამჟღავნებაც პოტენციურად ზიანის მომტანი იქნებოდა შეერთებული შტატებისთვის ან გამოადგებოდა შეერთებული შტატების მტრებს, რომელსაც „ფრთხილად ინახავდა“ ("closely held") ხელისუფლება და არ იყოს ხელმისაწვდომი ფართო საზოგადოებისთვის. ყველა ეს მოთხოვნა სასამართლოს აზრით ხსნიდა დებულების ზოგად ხასიათთან დაკავშირებულ პრეტენზიებს.

სხვა საქმეში როზენი შეერთებული შტატების წინააღმდეგ, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ეროვნული უსაფრთხოების შესახებ ინფორმაციის გაცემისას, ეროვნულის უსაფრთხოების დაცვის ინტერესი გადაწონის გამოხატვის თავისუფლების ინტერესს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც „ეროვნული უსაფრთხოება ჭეშმარიტად რისკის ქვეშ დგას“, რადგან ამ შეზღუდვის გარეშე კონგრესის მიერ გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვას არანაირი გამართლება არ აქვს.

ქვეყნის თავდაცვისთვის მნიშვნელოვანი ინფორმაციის გამოქვეყნების თვალსაზრისით, ცენტრალური საქმეა ე.წ. პენტაგონის დოკუმენტების საქმე, თუმცა ეს გადაწყვეტილება ეხებოდა არა ვინმეს დასჯას ინფორმაციის გამოქვეყნებისთვის, არამედ ინფორმაციის გამოქვეყნების აკრძალვის ღონისძიებას და ამდენად სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობაზე მსჯელობისას შეზღუდული გამოყენება აქვს.

1971 წელს გაზეთმა ნიუ-იორკ ტაიმსმა ხანგრძლივი ანალიზისა და აწონ- დაწონვის შემდეგ გადაწყვიტა გამოექვეყნებინა საიდუმლო გრიფის მქონე პენტაგონის დოკუმენტები, რომლებიც აღწერდნენ ამერიკის შეერთებული შტატების ვიეტნამის ომში ჩართვის პროცესს. ნიუ-იორკ ტაიმსის გადაწყვეტილება ცნობილი გახდა ხელისუფლებისთვის და მან მიმართა ფედერალური ოლქის სასამართლოს, რომელმაც დროებითი შეზღუდვა დაუწესა გაზეთს პენტაგონის დოკუმენტების გამოქვეყნებაზე. რამდენიმე დღის შემდეგ იმავე მოსამართლემ უარი უთხრა სახელმწიფოს წარმომადგენლებს მუდმივი შეზღუდვის დაწესებაზე. მიუხედავად ამისა, შეერთებული შტატების მეორე ოლქის სააპელაციო სასამართლომ მხარი დაუჭირა სახელმწიფოს და შეზღუდვა გაუხანგრძლივა ნიუ-იორკ ტაიმსს.

ამასობაში საქმეში მეორე გაზეთი ვოშინგტონ პოსტიც ჩაერთო. სახელმწიფომ იგივე მოიძოქმედა მის წინააღმდეგაც, თუმცა, კოლუმბიის ოლქის სასამართლომ გაზეთის

მხარე დაიჭირა. სახელმწიფომ გადაწყვეტილება გაასაჩივრა, მაგრამ სააპელაციო სასამართლომაც შეზღუდვა არაკანონიერად მიიჩნია. შესაბამისად, ვოშინგტონ პოსტს შეეძლო, გამოექვეყნებინა პენტაგონის დოკუმენტები, ხოლო ნიუ-იორკ ტაიმსს - არა. 1971 წელს უზენაესმა სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება აღნიშნულ საქმეზე: ყველა გაზეთს შეერთებულ შტატებში უფლება ჰქონდა, გამოექვეყნებინა პენტაგონის დოკუმენტები, რადგან მთავრობამ ვერ გადალახა გამოხატვის თავისუფლებაზე წინასწარი შეზღუდვების დაწესების არაკონსტიტუციურობის პრეზუმპცია: „პირველი შესწორებით დამფუძნებელმა მამებმა უზრუნველყვეს თავისუფალი პრესა იმ დაცვით, რაც აუცილებელია დემოკრატიულ საზოგადოებაში მისი არსებითი როლის შესასრულებლად. პრესა უნდა ემსახუროს მათ, ვისაც მართავენ და არა მმართველებს. მთავრობის ხელისუფლება პრესის ცენზურასთან დაკავშირებით გაუქმდა, ისე რომ პრესა ყოველთვის თავისუფალი ყოფილიყო მთავრობის ცენზურისგან. პრესა დაცულია იმისთვის, რომ მან გააშიშვლოს მთავრობის საიდუმლოებები და ინფორმაცია მიაწოდოს ხალხს. მხოლოდ თავისუფალი და შეუზღუდავი პრესა არის უნარიანი რომ ეფექტურად გამოამჟღავნოს ხელისუფლების ტყუილი. და ყველაზე მნიშვნელოვანი პრესის პასუხისმგებლობებს შორის დღესდღეობით არის მოვალეობა, რომ ხელისუფლების რომელიმე ნაწილს არ მისცეს უფლება მოატყუოს ხალხი და გაუშვას ისინი შორეულ ქვეყნებში, რათა მოკვდნენ უცხოური ციებისგან ან უცხოური ტყვეებისა და ბომბებისგან. ...არათუ განკიცხვას იმსახურებენ გამბედავი გაშუქებისთვის ნიუ-იორკ ტაიმსი და ვოშინგტონ პოსტი და სხვა გაზეთები, მისასალმებელია ის, რომ ისინი ემსახურებიან მიზანს, რომელსაც ასე ნათლად ხედავდნენ დამფუძნებელი მამები. როცა ვიეტნამის ომში მთავრობის საქმეები გაამჟღავნეს, გაზეთებმა საპატიოდ გააკეთეს ზუსტად ის, რასაც დამფუძნებლები იმედოვნებდნენ და სჯეროდათ, რომ ისინი გააკეთებდნენ.“

III. გერმანია

გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის 99-ე მუხლი დასჯადად აცხადებს ქმედებას, როცა პირი გარეშე ძალის დაზვერვის სამსახურისთვის ახორციელებს სადაზვერვო საქმიანობას გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის წინააღმდეგ, რაც მიმართულია ფაქტების, საგნების ან სხვა მონაცემების შეტყობინებისა და გადაცემისკენ, ანდა ვინც ასეთი საქმიანობისთვის მზადყოფნას გამოთქვამს უცხოეთის სამსახურის ან მისი წარმომადგენლის მიმართ.

გერმანიის საკონსტიტუციო სასამართლომ 1981 წელს განიხილა ამ მუხლის კონსტიტუციურობა განსაზღვრულობის პრინციპთან და აზრის და გამოხატვის თავისუფლებასთან მიმართებით. მოსარჩელის აზრით, აღნიშნული მუხლი არღვევდა პროპორციულობის პრინციპსაც, რადგან აზრისა და ინფორმაციის თავისუფლება იზღუდებოდა არათანაზომიერი სიკეთის დაცვით.

საკონსტიტუციო სასამართლომ გადაწყვეტილებაში მნიშვნელოვანი განმარტება გაუკეთა როგორც აღნიშნულ მუხლს, ისე განსაზღვრულობის პრინციპს და დაადგინა, რომ მუხლი არ ეწინააღმდეგებოდა არც განსაზღვრულობის პრინციპს და არც აზრისა და გამოხატვის თავისუფლებას. სასამართლოს განცხადებით, განსაზღვრულობის პრინციპი მოითხოვს, რომ სისხლის სამართალში დანაშაულის შემადგენლობა ისე იყოს ჩამოყალიბებული, რომ შემადგენლობის კონკრეტული ნიშნები მიუთითებდეს

ნორმის გამოყენების სფეროსა და მოცულობაზე. ხოლო აღნიშნული უნდა დგინდებოდეს განმარტების გზით, ისე რომ ნებისმიერ პირს შეეძლოს წინასწარ იცოდეს, რომელი ქმედებისთვის რომელი სანქციაა დაწესებული.

სასამართლომ აღნიშნული ნორმა მიზნის საფუძველზე განმარტა: „ნორმის ტექსტი თვალსაჩინოს ხდის, რომ უცხოეთის საიდუმლო სამსახურისათვის გაწეული საიდუმლო საქმიანობის ნებისმიერი სახე და ფორმა მოცულია ამ ნორმის შემადგენლობით და არ არის დამოკიდებული იმაზე, ნორმის სუბიექტის ქმედება მიმართულია თუ არა სახელმწიფო საიდუმლოების მოპოვებისაკენ. ნორმის წინაპირობას არ წარმოადგენს ასევე ის, მიემართება თუ არა ჯაშუშური საქმიანობა სახელმწიფო სფეროს. ნორმა ვრცელდება ნებისმიერ ჯაშუშურ საქმიანობაზე ნებისმიერ სფეროში. აღნიშნული დასტურდება ნორმის მიღების ისტორიით. ნორმას გააჩნდა მიზანი, მოწინააღმდეგე უცხო ქვეყნების საქმიანობის ცვალებადი მეთოდების წინააღმდეგ ყოვლის მომცველი დაცვა უზრუნველყო.“

ზემოაღნიშნული მსჯელობიდან გამომდინარე, როგორც ვხედავთ, სასამართლომ ნორმის შინაარსი განმარტა ერთის მხრივ ძალიან ფართოდ, მაგრამ მეორეს მხრივ დაავიწროვა, რადგან ხაზი გაუსვა იმას, რომ ეს ეხება არა უცხოეთის ორგანიზაციასთან უბრალო კავშირს, არამედ სახელმწიფოს საწინააღმდეგო ჯაშუშურ საქმიანობას. კანონმდებლის მიერ ნორმის ესე ფართოდ ჩამოყალიბების მიზანს კი, სასამართლო ხედავს უცხო ქვეყნების დაზვერვის მეთოდების სწრაფ ცვალებადობაში. სასამართლომ ნორმის მიზნიდან გამომდინარე დაადგინა, რომ დასჯადობის თვალსაზრისით გადამწყვეტი მნიშვნელობა არ უნდა მიეცეს იმ ფაქტს, რეალურად მიაღწა თუ არა ზიანი სახელმწიფოს. ასევე მუხლის მიზნის გათვალისწინებით დაადგინა, რომ ნორმა არ ზღუდავდა აზრისა და ინფორმაციის გამოხატვის თავისუფლებას. სასამართლომ მიიჩნია, რომ სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება არ მიიღება მხედველობაში მაშინ, როდესაც გამოხატვა იმთავითვე იმისთვისაა გამიზნული, რომ ინფორმაცია მიაწოდოს უცხოეთის საიდუმლო ორგანიზაციებს ასევე საიდუმლო ჯაშუშური არხების მეშვეობით.

IV. ისრაელი

ისრაელის სისხლის სამართლის კოდექსის 112-ე მუხლში მოცემულია შპიონაჟის შემდეგი განმარტება: „ა. თუ პირმა გადასცა ინფორმაცია და მიზნად ისახავდა რომ ზიანი მიეყენებინა ეროვნული უსაფრთხოებისთვის, მას დაეკისრება 15 წლამდე ვადით თავისუფლების აღკვეთა. ბ. თუ პირმა მოიპოვნა, შეაგროვა, მოამზადა, ჩაიწერა ან შეინახა ინფორმაცია და ამასთან განრახვა ქონდა, რომ ზიანი მიეყენებინა ეროვნული უსაფრთხოებისთვის, მას დაეკისრება 10 წლამდე ვადით თავისუფლების აღკვეთა.“

გაზეთ Haaretz-ის და ჟურნალისტ ური ბრაუს შემთხვევა ნათლად ახდენს იმის დემონსტრირებას, თუ ინფორმაციის გამოქვეყნება სახელმწიფოს უკანონო ქმედების შესახებ როგორ შეიძლება დაკვალიფიცირდეს ქვეყნისთვის და ეროვნული უსაფრთხოებისთვის ზიანის მიყენებად და ჯაშუშობად ბლანკეტური და ბუნდოვანი საკანონმდებლო რეგულირების არსებობის პირობებში.

ური ბლაუმ 2008 წელს გაზეთში „Haaretz“ გამოაქვეყნა სტატია, რომელიც ეყრდნობოდა ისრაელის სახელმწიფოს საიდუმლო მასალებს და დოკუმენტებს. თავის მხრივ, მასალები დაცული იყო სახელმწიფო საიდუმლოს სტატუსით და წარმოადგენდა მხოლოდ სამხედრო პირებისთვის ხელმისაწვდომ ინფორმაციას. სტატიაში ბლაუ აღნიშნავდა, რომ ისრაელის სამხედრო ძალებმა დაარღვიეს ისრაელის უზენაესი სასამართლოს ადრინდელი გადაწყვეტილება, რადგან წინასწარ დაგეგმეს ჰიჯადის ორი მებრძოლის ლიკვიდაცია. სამხედროების ასეთი მოქმედება არღვევდა ისრაელის კანონმდებლობას, ვინაიდან უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილების მიხედვით, პირის ლიკვიდაციის დროს აუცილებელია წინასწარ დაკავების შესახებ ნებართვის აღება (arrest warrant).

ერთი წლის განმავლობაში გამოძიება ცდილობდა დაედგინა, ვინ იყო ბლაუს ინფორმატორი, ვინაიდან თავად ბლაუს არ მიუწვდებოდა ხელი სახელმწიფო საიდუმლო დოკუმენტებზე. ამავე დროს, ბლაუ სარგებლობდა ჟურნალისტის სტატუსით და არ ჰქონდა ვალდებულება დაესახელებინა მისი ინფორმაციის წყარო. გამოძიებამ დაადგინა რომ ანათ კადი აწოდებდა სახელმწიფო საიდუმლო დოკუმენტებს ბლაუს, რომელიც თავის მხრივ იყო ისრაელის სამხედრო ძალების კაპიტნის თანაშემწე 2006 წლიდან. გამოძიებამ დაადგინა, რომ კადის მისი სამსახურის განმავლობაში 2000-მდე დოკუმენტის ასლი ჰქონდა გადაღებული და შემდეგ cd ფორმატზე ჩაწერილი, რაც საშუალებას აძლევდა მარტივად შეენახა ინფორმაცია და გაეტანა სამუშაო დღის დასრულების შემდეგ.

შპიონაჟისთვის ბრალდებით განიხილა საქმე სასამართლომ კადის წინააღმდეგ. ხოლო ბლაუსთვის თანამონაწილეობით პასუხისმგებლობის დაკისრებას ითხოვდა ბრალდების მხარე. დაცვის მხარე ხაზს უსვამდა გარემოებას, რომ ინფორმაციის მიმართ არსებობდა განსაკუთრებული საჯარო ინტერესი და ინფორმაციის გამჟღავნებით სახელმწიფომ მიიღო უფრო მეტი სიკეთე, ვიდრე ზიანი განიცადა. თუმცა, სასამართლოს შემდგომ ეტაპებზე ბრალდებულებს პასუხისმგებლობა დაეკისრათ არა შპიონაჟისთვის, არამედ სახელმწიფო საიდუმლო ინფორმაციის გამჟღავნებისთვის, რომელიც ითვალისწინებდა მაქსიმუმ 15 წლით თავისუფლების აღკვეთას. სისხლის სამართლის პროცესი დასრულდა საპროცესო შეთანხმებით, კადის მიესაჯა 4.5 წლით თავისუფლების აღკვეთა, ხოლო ბლაუს 4 თვით როგორც თანამონაწილეს.

V. ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი

ა. სასამართლო პრაქტიკა სიტყვის თავისუფლების და ეროვნული უსაფრთხოების ბალანსის შესახებ

ევროპის ადამიანის უფლებების დაცვის სასამართლომ (შემდგომში „ევროპული სასამართლო“) ეროვნული უსაფრთხოებისთვის ზიანის მომტანი ინფორმაციის გავრცელების აკრძალვის შესახებ იმსჯელა სიტყვის თავისუფლების დაცვის ჭრილში. ევროპული სასამართლო აღნიშნავს, რომ ეროვნული უსაფრთხოება არის ის ლეგიტიმური მიზანი, რომელიც შეიძლება გახდეს სიტყვის თავისუფლების შეზღუდვის საფუძველი. ე.წ. სფაიქჩერის საქმეში, დადგინდა რომ სახელმწიფოს მიერ გამომცემლობის შეზღუდვის საფუძველი აღარ არსებობდა მას შემდეგ, რაც წიგნი ხელმისაწვდომი გახდა ამერიკის შეერთებულ შტატებში გამოქვეყნების შემდეგ.

რამაც აზრი დაუკარგა გაერთიანებულ სამეფოში გამომცემლობის შეზღუდვას. მიუხედავად ამისა, სასამართლომ ჩათვალა, რომ სახელმწიფოს მიერ გამომცემლობის აკრძალვა იქნებოდა პროპორციული ზომა, მანამ სანამ წიგნი სხვა ქვეყანაში გახდებოდა ხელმისაწვდომი.

სხვა საქმეში (Vereniging Weekblad Bluf! v. The Netherlands) ჰოლანდიური გაზეთი გეგმავდა 1981 წლით დათარიღებული სახელმწიფო საიდუმლოების გამჟღავნებას, რომელიც ჰოლანდიაში ტერორისტულ საფრთხეებს ეხებოდა. ინფორმაციის დაბეჭდვამდე სახელმწიფო ორგანოებმა გამომცემლობის ჩხრეკა ჩაატარა და ამოიღო ინფორმაცია. Spycatcher-ის საქმისგან განსხვავებით, ამ შემთხვევაში გამომცემლობა აპირებდა სახელმწიფო საიდუმლოს გრიფით დაცული ინფორმაციის გამოცემას. მიუხედავად ამისა სასამართლომ დაადგინა, რომ სახელმწიფო საიდუმლო გრიფით დაცული ინფორმაციის გამჟღავნება არ მოუტანდა დიდ ზიანს სახელმწიფოს, ვინაიდან იგი 6 წლის წინანდელ მოვლენებს ეხებოდა და ინფორმაციის ნაწილი სახელმწიფო საიდუმლოს აღარ წარმოადგენდა. ამავე დროს, გამომცემლობის ჩხრეკის და დალუქვის შემდეგ, რედაქტორებმა მოახერხეს გაზეთების გადაბეჭდვა და გაყიდვა ამსტერდამში, ამიტომ ლეგიტიმური მიზანი აღარც არსებობდა გამომცემლობის დახურვის და აკრძალვის.

გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის პროპორციულობასთან დაკავშირებით სასამართლოს მსჯელობა ორივე საქმეში ეყრდნობოდა დიდწილად იმ კონკრეტული გარემოებების შეფასებას, რომელიც განსაზღვრავდა ზიანს, რასაც გამოიწვევდა ინფორმაციის გავრცელება. ამასთან თითოეულ შემთხვევაში დადგინდა, რომ სახელმწიფო საიდუმლოების შესახებ ინფორმაციის გავრცელების ბლანკეტური აკრძალვა არღვევს სიტყვის თავისუფლების უფლებას.

ევროპულმა სასამართლომ ეროვნული უსაფრთხოების ინტერესებისა და სიტყვის თავისუფლების უფლების დაბალანსებისთვის ჩამოაყალიბა პრინციპი, რომლის მიხედვითაც, დაუშვებელია სახელმწიფოს მიერ კონკრეტული საფუძვლების გარეშე ინფორმაციისთვის სახელმწიფო საიდუმლო სტატუსის მინიჭება, რადგან ამგვარად სახელმწიფომ შესაძლოა არამართლზომიერად გამოიყენოს დისკრეცია და შეზღუდოს ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებზე ინფორმაციის გაცვლა, მოძიება და შეგროვება. ასევე აუცილებელია, სახელმწიფო საიდუმლოების სტატუსის მინიჭება იყოს დროში შეზღუდული და არ ითვალისწინებდეს დიდი ხნის განმავლობაში ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის უფლების შეზღუდვას.

აქედან გამომდინარე, კანონმდებლობა რომელიც აბსოლუტურად და ბლანკეტურად ზღუდავს ინფორმაციის გავრცელებას, რომელმაც შესაძლოა ზიანი მიაყენოს სახელმწიფოს უსაფრთხოებას, არღვევს სიტყვის თავისუფლებას. ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის მიხედვით, აუცილებელია სასამართლოებმა დაადგინონ ინფორმაციის გავრცელების აკრძალვა იყო თუ არა აუცილებელი და პროპორციული დემოკრატიულ საზოგადოებაში. ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა ამ მხრივ არის გზამკვლევი ეროვნული სასამართლოებისთვის კანონის განმარტების და უფლების დაცვის დაბალანსებისთვის. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ შიდა კანონმდებლობა პირდაპირ სიტყვიერად არ ითვალისწინებს პროპორციულობის ტესტს, ინფორმაციის გავრცელების და ეროვნული უსაფრთხოების ბალანსის ჭრილში, სასამართლოებმა უნდა გამოიყენონ პროპორციულობის ტესტი და განსაზღვრონ შეზღუდვით დაცული სიკეთე აღემატება თუ არა სიტყვის თავისუფლებით გარანტირებულ სიკეთეებს.

ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის 1981 წლის რეკომენდაციის მიხედვით, საჯარო სამსახურებში შენახულ ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის უფლების შეზღუდვა უნდა იყოს კანონით გაწერილი, ემსახურებოდეს ლეგიტიმურ მიზანს და შეზღუდვა უნდა აკმაყოფილებდეს პროპორციულობის სტანდარტებს. ეროვნული უსაფრთხოების შესახებ ინფორმაცია ექცევა ამ ჩარჩოებში.

ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის მიხედვით, გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის საფუძველი არ შეიძლება იყოს კანონი, რომელიც ბუნდოვანია და ჩვეულებრივი, ინფორმირებული ადამიანისთვის არ იძლევა ქმედების შედეგების განსაზღვრის საშუალებას. სასამართლომ საქმეში *Gaweda v. Poland* დაადგინა კონვენციის მე-10 მუხლის დარღვევა, რადგან კანონი, რომელიც იყო ჩარევის საფუძველი არ აკმაყოფილებდა კანონის განჭვრეტადობის კრიტერიუმს, სასამართლომ მიიჩნია რომ კანონი იყო ბუნდოვანი და შესაბამისად არღვევდა მე-10 მუხლს. მნიშვნელოვანია რომ სასამართლომ დაადგინა მხოლოდ გამოხატვის თავისუფლების უფლების დარღვევა და არა კონვენციის მე-7 მუხლის დარღვევა, რომელიც ითვალისწინებს კანონის განჭვრეტადობის პრინციპს.

სასამართლომ თავის პრაქტიკაში არაერთხელ გაიმეორა, რომ კანონი, რომელიც ითვალისწინებს გამოხატვის თავისუფლების შემზღუდველ ნორმებს, უნდა იყოს საკმარისად გასაგები და განჭვრეტადი, რომ თითოეულ ადამიანს შეეძლოს საკუთარი ქმედების სამომავლო შედეგების განსაზღვრა. სასამართლომ დაამატა ისიც, რომ თუკი კანონი არ არის საკმარისად მკაფიო, განჭვრეტადობის კრიტერიუმში შესაძლოა დაკმაყოფილებული იყოს, როდესაც არსებობს ქვეყანაში სასამართლო ან ადმინისტრაციული პრაქტიკა, რაც იძლევა შედეგების განჭვრეტის საშუალებას.

ბ. გადაწყვეტილება საქმეზე პასკო რუსეთის წინააღმდეგ

საქმეში პასკო რუსეთის წინააღმდეგ, მოსარჩელე მხარე სადავოდ ხდის რუსეთის ფედერაციის მხრიდან ადამიანის უფლებათა კონვენციის მე-7 და მე-10 მუხლების დარღვევას.

მოსარჩელე მხარე მუშაობდა რუსეთის ფედერაციის საზღვაო ფლოტში სამხედრო ჟურნალისტად. ის პარალელურად მუშაობდა იაპონურ ტელევიზიასა და გაზეთში და აწვდიდა ინფორმაციასა და ვიდეო მასალას იაპონურ მხარეს. მოსარჩელეს ამ კონტაქტის შესახებ არ განუცხადებია რუსეთის ფედერაციისთვის. 1997 წლის ნოემბერს მოსარჩელე მხარე ვლადივოსტოკის აეროპორტში გაჩხრიკეს და აღმოუჩინეს დოკუმენტები, რომელიც ფედერალური სადაზვერვო ბიუროს მტკიცებით შეიცავდა სახელმწიფო საიდუმლოებას. 1998 წლის სექტემბერში მოსარჩელეს ოფიციალურად წაუყენეს ბრალი ჯაშუშობისთვის. გადაცემული ინფორმაცია ეხებოდა რუსეთის ბირთვულ წყალქვეშა ნავებს, ფლოტის ფინანსურ მდგომარეობას, რაკეტებს და ა.შ.

2001 წლის 25 ოქტომბერს სამხედრო სასამართლომ მოსარჩელე ცნო დამნაშავედ ჯაშუშობაში (რუსეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 275-ე მუხლი).

ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლომ გამოატვის თავისუფლებაში ჩარევის პროპორციულობის შესაფასებლად აწონ-დაწონა ერთი მხრივ, საზოგადოების უფლება თავისუფალ მედიასა და ინფორმაციის თავისუფლებაზე, ხოლო მეორე, საფრთხე, რაც მოდიოდა მოსარჩელე მხარის მიერ ინფორმაციის გამოქვეყნებიდან. სასამართლომ იმსჯელა ქვეყნისთვის რამდენად მნიშვნელოვან ინფორმაციას აწვდიდა მოსარჩელე იაპონურ მხარეს და იყო თუ არა ეს ინფორმაცია მართლა

მარტივად მოსაპოვებელი ნებისმიერი ადამიანისთვის (როგორც მოსარჩელე ამტკიცებდა). სასამართლომ ხაზი გაუსვა, რომ მიწოდებული ინფორმაციის მარტივად მოპოვება არ იყო შესაძლებელი. მან გაითვალისწინა ექსპერტების დასკვნა, რომლის მიხედვითაც ეს საიდუმლოებები იყო საკმაოდ მნიშვნელოვანი ქვეყნისათვის. შესაბამისად, სასამართლომ გადაწყვიტა, რომ რუსეთის ფედერაციას არ დაურღვევია კონვენციის მე-10 მუხლი.

გ. სტოლი შვეიცარიის წინააღმდეგ

მარტინ სტოლი იყო ჟურნალისტი, რომელსაც ჯარიმა დაეკისრა ამერიკის შეერთებულ შტატებში შვეიცარიის ელჩის კონფიდენციალური რეპორტის გამოქვეყნების გამო. რეპორტი ეხებოდა შვეიცარიის მთავრობის მოლაპარაკებებს მსოფლიოს ებრაელთა კონგრესთან და შვეიცარიის ბანკებთან ჰოლოკოსტის მსხვერპლთა კომპენსაციასთან დაკავშირებით შვეიცარიის ბანკებში მათი ანგარიშების გამო. სტოლმა ამ თემაზე რამდენიმე კრიტიკული სტატია გამოაქვეყნა და რეპორტის ნაწილი დაიბეჭდა შვეიცარიის გაზეთებში. სტოლს პასუხისმგებლობა დაეკისრა „საიდუმლო ხასიათის სახელმწიფო მოლაპარაკებების“ შინაარსის გამჟღავნების გამო. სტოლმა გაასაჩივრა გადაწყვეტილება ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოში, როგორც ჩარევა მის გამოხატვის თავისუფლებაში.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ პრესის თავისუფლება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი და ღირებული ხდება სწორედ მაშინ, როდესაც სახელმწიფო და მისი წარმომადგენლები გარკვეული მიზანშეწონილობიდან გამომდინარე თავს არიდებენ დემოკრატიულ და საჯარო პროცედურებს და გარკვეულ ინფორმაციას საიდუმლო ხასიათს ანიჭებენ.

სავსებით ბუნებრივია, რომ ინფორმაციის საიდუმლოდ შენარჩუნებისთვის სახელმწიფო უფლებამოსილია არა მხოლოდ საიდუმლოს სტატუსი მიანიჭოს ინფორმაციას, არამედ დააწესოს სანქციები მისი გამჟღავნების შემთხვევაში, რაც ინფორმაციის საიდუმლოდ შენარჩუნების დამატებითი გარანტიაა. მიუხედავად ამისა ჟურნალისტის საიდუმლო ან კონფიდენციალური ინფორმაციის გამჟღავნებისათვის დასჯას შეიძლება ჰქონდეს გამყინავი ეფექტი და დააბრკოლოს ამ სფეროში მომუშავე სხვა პირები, რომ საზოგადოების მუდმივი ინფორმირება მოახდინონ საჯარო ინტერესთან დაკავშირებულ მოვლენებზე. შედეგად, პრესამ შეიძლება დაკარგოს თავისი სასიცოცხლო „საზოგადოებრივი გუშაგის“ ფუნქცია.

სასამართლომ გაითვალისწინა, რომ საქმეში ორი საჯარო ინტერესი უპირისპირდებოდა ერთმანეთს: მკითხველთა ინტერესი ინფორმირებულნი იყვნენ მნიშვნელოვანი საკითხების შესახებ და სახელმწიფოს ინტერესი მიიღონ დადებითი და დამაკმაყოფილებელი შედეგი დიპლომატიური მოლაპარაკებებისას.

სასამართლომ გაითვალისწინა ჟურნალისტის სტატიის შინაარსი და აღნიშნა, რომ სტატიას მართლაც შეეძლო საფუძველი დაედო საზოგადოებისათვის მწვავე საკითხის შესახებ დებატის წამოწყებისათვის. სასამართლოს აზრით მედიის, როგორც კრიტიკოსის და გუშაგის როლი ასევე უკავშირდება საგარეო პოლიტიკის სფეროს. შესაბამისად, საგარეო საკითხების ირგვლივ ყოველგვარი საჯარო დებატის დაბლოკვა დიპლომატიური კორესპონდენციის დაცვის სახელით გაუმართლებელია.

შედეგად ჟურნალისტს არ შეიძლება აეკრძალოს საზოგადო ინტერესთან დაკავშირებული ინფორმაციის გამოქვეყნება, გარდა იმ შემთხვევებისა თუ ზიანი არ ადგება საჯარო ინტერესს ან სხვათა უფლებებს. სასამართლომ ზიანის შეფასებისას

დაასკვნა, რომ ელჩის წერილის გამჟღავნებას შეეძლო ნეგატიური გავლენა მოეხდინა მოლაპარაკებებზე და შევიცარიის ინტერესებზე საერთაშორისო ურთიერთობების ფარგლებში. მოსარჩელის მიერ დაწერილ სტატიას ნამდვილად შეეძლო დაეზიანებინა მოპასუხე სახელმწიფოს ინტერესი.

საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებისას მნიშვნელოვანია პროპორციულობის ტესტი. სასამართლომ გაითვალისწინა ის ფაქტი, რომ ჯარიმა, რომელიც დაეკისრა მოსარჩელეს არ წარმოადგენს მნიშვნელოვან ფინანსურ ტვირთს, გარდა ამისა სანქციას არ მოუხდენია შემაკავებელი ეფექტი სხვა ჟურნალისტებზე, რადგან ისინი აქტიურად აგრძელებდნენ თემის გაშუქებას, ხოლო სახელმწიფოს არაფერი გაუკეთებია ამის აღსაკვეთად. შედეგად, სასამართლომ გადაწყვიტა, რომ მოსარჩელის სასჯელი არის პროპორციული და ამართლებს ლეგიტიმურ მიზანს. აქედან გამომდინარე არ დარღვეულა კონვენციის მე-10 მუხლი.

VI. ჯაშუშობის დანაშაული - 314-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის შემადგენლობის ანალიზი

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 314-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, „უცხო ქვეყნისათვის, უცხოეთის ორგანიზაციისათვის ან მათი წარმომადგენლისათვის საქართველოს სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველი ნივთის, დოკუმენტის, ცნობის ან სხვაგვარი მონაცემის შეგროვება, შენახვა ან გადაცემა ანდა გამოძალვა ან გატაცება მათთვის გადაცემის მიზნით, აგრეთვე საქართველოს ინტერესის საზიანოდ უცხო ქვეყნის დაზვერვის ან უცხოეთის ორგანიზაციის დავალებით სხვა ინფორმაციის შეგროვება ან გადაცემა, – ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით რვიდან თორმეტ წლამდე.“

მზია ლეკვეიშვილისა და სხვათა ავტორობით გამოცემულ ნაშრომში „სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი. წიგნი 2“ (შემდეგში „ნაშრომი“). აღნიშნულია, რომ 314-ე მუხლში მოცემულია ქმედების ობიექტური შემადგენლობის ორი სახე:

„1. უცხო ქვეყნისთვის, უცხოეთის ორგანიზაციისთვის ან მათი წარმომადგენლისათვის საქართველოს სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველი დოკუმენტის, ნივთის, ცნობის ან სხვაგვარი მონაცემის შეგროვება, შენახვა ან გადაცემა, ან გამოძალვა ან გატაცება მათთვის გადაცემის მიზნით, როგორც უცხოეთის დაზვერვის დავალებით, ისე საკუთარი ინიციატივით.

2. საქართველოს ინტერესის საზიანოდ უცხო ქვეყნის დაზვერვის ან უცხოეთის ორგანიზაციის დავალებით სხვა ინფორმაციის შეგროვება ან გადაცემა.“

რადგან დავა აღნიშნულთაგან მხოლოდ მეორე შემადგენლობას ეხება, ქვემოთ მეორე შემადგენლობის ელემენტები იქნება განხილული.

ნაშრომის თანახმად, ამ დანაშაულის ობიექტური მხარე ვლინდება „საქართველოს ინსტერესის საზიანოდ უცხო ქვეყნის დაზვერვის ან უცხოეთის ორგანიზაციის დავალებით სხვა ინფორმაციის შეგროვებაში ან გადაცემაში.“ აქედან ჩნდება დასკვნა რომ „საქართველოს ინტერესის საზიანოდ“ ობიექტური შემადგენლობის ელემენტია და არა სუბიექტური შემადგენლობის ელემენტი.

რაც შეეხება სუბიექტურ შემადგენლობას, ნაშრომში აღნიშნულია რომ „ჯაშუშობა პირდაპირ განზრახვას გულისხმობს. მის სუბიექტს გაცნობიერებული აქვს თავისი ქმედების ფაქტობრივი გარემოებები, მოსალოდნელი ზიანი საქართველოს

სახელმწიფო ინტერესებისთვის და სურს ეს შედეგი ან ითვალისწინებს ასეთი შედეგის დადგომის გარდუვალობას. ქმედების მოტივი და მიზანი სხვადასხვა შეიძლება იყოს და ისინი კვალიფიკაციაზე გავლენას არ ახდენენ.“

დებულება, რომ „საქართველოს ინტერესის საზიანოდ“ ობიექტური შემადგენლობის ნაწილია მხოლოდ იმას უნდა ნიშნავდეს, რომ კონკრეტულ ინფორმაციას, რომელსაც ეხება საქმე ზიანის გამოწვევა შეუძლია; თვისობრივად შეუძლია, რომ საქართველოს ინტერესს ზიანი მიაყენოს. ამგვარი ინტერპრეტაციის პირობებში „სხვა ინფორმაცია“ ღია და დიდწილად შინაარსმოკლებულ ტერმინად აღარ გვევლინება, როგორც ამას მოსარჩელე ამტკიცებს. სისხლის სამართლის სასამართლოს მოუწევს იმის დადგენა, კონკრეტულ ინფორმაციას, რომელიც მოიპოვა, შეაგროვა ან გადასცა ბრალდებულმა უცხოეთის ორგანიზაციას შეეძლო თუ არა ზიანის მოტანა საქართველოს ინტერესებისთვის. თუ ინფორმაციას ამგვარი ხასიათი არ აქვს, თავისთავად დანაშაულის შემადგენლობა არ იარსებებს. როგორც ამერიკის შეერთებული შტატების და ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზიდან ჩანს, ინფორმაციის მიერ გამოწვეული და ან შესაძლო ზიანის საკითხი ცენტრალური საკითხია, იმის გადასაწყვეტად უნდა დაისაჯოს თუ არა პირი და თუ უნდა შეიზღუდოს მისი გამოხატვის თავისუფლება. ამ მხრივ ფრაზა „საქართველოს ინტერესის საზიანოდ“ საერთაშორისო პრაქტიკით დადგენილ ელემენტს ამატებს ინფორმაციას და შესაბამისად ზღუდავს ფრაზა „სხვა ინფორმაციის“ მოქმედების სფეროს.

ამასთან, ზემოთმოყვანილი ციტირებიდან გამომდინარეობს, რომ ადამიანს უნდა ესმოდეს, რომ „საქართველოს ინტერესის საზიანოდ“ მოქმედებს, ანუ ეს ელემენტი მისი განზრახვით მოცული უნდა იყოს, იმისთვის, რომ მას ჯამუშობა შეერაცხოს დანაშაულად. ამ განმარტებას ადასტურებს სისხლის სამართლის კოდექსის მე-11 მუხლის მე-2 ნაწილი, რომელიც ამბობს, რომ „განზრახი დანაშაულის სხვა [შედეგის გარდა, ავ.] მაკვალიფიცირებელი ნიშანი პირს ბრალად შეერაცხება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ამ ნიშანს მოიცავდა მისი განზრახვა.“ აქედან გამომდინარეობს ის, რომ არა მხოლოდ ინფორმაცია უნდა იყოს თვისობრივად პოტენციურად ზიანის მომტანი, არამედ პირს უნდა ესმოდეს, რომ მის მიერ მოპოვებული ინფორმაცია ზიანის მომტანია. თუ ვერ დამტკიცდება საქმის გარემოებებიდან, რომ ბრალდებულს აღნიშნული ცოდნა გააჩნდა, დანაშაულის ეს ნიშანი [რომ საქართველოს ინტერესის საზიანოდ ინფორმაცია უნდა იყოს გადაცემული] მას ბრალად ვერ შეერაცხება და შესაბამისად დანაშაული 314-ე მუხლით ვერ დაკვალიფიცირდება.

აქედან შეიძლება დავასკვნათ, რომ „საქართველოს ინტერესის საზიანოდ“ არის შემადგენლობის ელემენტი, რომელიც უნდა დადასტურდეს როგორც ობიექტური შემადგენლობის, ისე სუბიექტური შემადგენლობის მტკიცების ნაწილში: - პირი უნდა მუშაობდეს საქართველოს ინტერესისთვის საზიანოდ ინფორმაციასთან და მან უნდა იცოდეს ამის შესახებ.

თუ ჩაითვლება, რომ ფრაზა „საქართველოს ინტერესის საზიანოდ“ საკმარისად ნათელია და უზრუნველყოფს იმას, რომ აღნიშნული მუხლის საფუძველზე თვითნებურად არ მოხდეს პირების პასუხისგებაში მიცემა, მაშინ „სხვა ინფორმაციას“ დამატებით დაკვალიფიცირება და მეტი სიცხადის მინიჭება არ დასჭირდება. თუმცა მოსარჩელეების ერთ-ერთი მთავარი არგუმენტი მიმართულია სწორედ აღნიშნული

ფრაზის წინააღმდეგ და ისინი ამტკიცებენ რომ გაუგებარია, რომელ ინტერესებზეა საუბარი.

ერთი მხრივ, იმის გათვალისწინებით რომ სხვა სახელმწიფოების კანონმდებლობაში ფიგურირებს ეროვნული თავდაცვა(აშშ) ან ეროვნული უსაფრთხოება(ისრაელი), შეიძლება სახელმწიფოს პირდაპირი მითითება გაეკეთებინა 314-ე მუხლში, რომ ზიანი უნდა მიაღწეს თავდაცვის და უსაფრთხოების ინტერესებს ან ინფორმაცია დაკავშირებული უნდა იყოს ეროვნულ თავდაცვასთან. ამგვარად, ჯაშუშობის მუხლით დაცული ინტერესების სფერო უფრო ნათლად იქნებოდა განსაზღვრული და დაინტერესებულ პირებს უფრო ზუსტ ინსტრუქციას მისცემდა საკუთარი ქვეყნის სწორად დაგეგმვისთვის და პასუხისმგებლობის არიდებისთვის.

ალტერნატიულად, დანაშაულის ბუნებიდან გამომდინარე შეგვიძლია ვისმჯელოთ, რომ ჯაშუშობის დანაშაულის შემთხვევაში ყოველთვის სახეზეა ქვეყნის გარეთ მდგომი სუბიექტი. დღესდღეობით ეს შეიძლება იყოს ან არ იყოს უცხო სახელმწიფო და სახელმწიფოს ნაცვლად იყოს საერთაშორისო ტერორისტული დაჯგუფება ან კონფლიქტური ინტერესების მქონე კორპორაცია, მაგრამ მთავარია ის, რომ ჯაშუშობისთვის, როგორც დანაშაულისთვის დამახასიათებელი მეთოდი არის გარეშე და კონკრეტული ქვეყნისგან დამოუკიდებელ ძალასთან თანამშრომლობა, მისი უპირატეს მდგომარეობაში ჩაყენება და ამ გზით ქვეყნისთვის ზიანის მიყენება. ამით აიხსნება ის, რომ ჯაშუშობის მუხლებში სხვადასხვა სახელმწიფოების კანონმდებლობაში ფიგურირებს ისეთი დებულებები, როგორცაა „უცხო ქვეყნის დაზვერვა“, „ქვეყნის თავდაცვა“, „მტერი“, „ეროვნული უსაფრთხოება“. ინფორმაციის გადაცემა ან გავრცელება ზიანს იწვევს იმით, რომ სახელმწიფოს მასთან დაპირისპირებული ან უბრალოდ კონფლიქტური ინტერესების მქონე წარმონაქმების მიმართ არახელსაყრელ მდგომარეობაში აყენებს. იმის გათვალისწინებით, რომ სულ უფრო ფართოვდება იმ საკითხთა სფერო, რომელსაც სახელმწიფოები არეგულირებენ სხვა სახელმწიფოებთან ურთიერთობით ან საერთაშორისო ასპარეზზე წარმოდგენილ წარმონაქმნებთან ურთიერთობით, ძალიან რთული იქნება განისაზღვროს ამომწურავად ინტერესთა სფერო, სადაც სახელმწიფოები ინფორმაციის გამჟღავნებამ შეიძლება არახელსაყრელ მდგომარეობაში ჩააგდოს. ამის გათვალისწინებით, შეიძლება არ იყოს მართებული, რომ ჯაშუშობის დანაშაული მხოლოდ თავდაცვის ინტერესების სფეროთი შემოიფარგლოს და არ გავრცელდეს სხვა ინტერესებზეც, როგორცაა ეკონომიკური განვითარება, საერთაშორისო ურთიერთობები, საერთაშორისო ორგანიზაციებში გაწევრიანება, რომელსაც შეიძლება არ ქონდეთ მაინცდამაინც საბრძოლო ან თავდაცვასთან დაკავშირებული ხასიათი.

რამდენადაც ინტერესის სფეროს დავიწროვება შეიძლება არ იყოს გამართლებული იმ მიზნიდან გამომდინარე, რასაც ჯაშუშობის კრიმინალიზება ემსახურება, ალტერნატიულად შეიძლება, რომ მუხლის დაკონკრეტება მოხდეს ინფორმაციის ხასიათის განსაზღვრის გზით 314- მუხლში.

აქ შეგვიძლია კიდევ ერთხელ გავიხსენოთ შეერთებული შტატები მორისონის წინააღმდეგ გადაწყვეტილების ტესტი, იმის გასარკვევად თუ რომელი ინფორმაცია შეიძლება წარმოადგენდეს ჯაშუშობის ობიექტს:

- ინფორმაცია უნდა ყოფილიყო პირდაპირ ან გონივრულად დაკავშირებული ეროვნულ თავდაცვასთან,

- რომლის გამჟღავნებაც პოტენციურად ზიანის მომტანი იქნებოდა შეერთებული შტატებისთვის ან გამოადგებოდა შეერთებული შტატების მტრებს,
- რომელსაც „ფრთხილად ინახავდა“ ("closely held") ხელისუფლება და
- არ იყოს ხელმისაწვდომი ფართო საზოგადოებისთვის.

ამ ტექსტის მე-3 და მე-4 ელემენტები არსებითად უკავშირდება ინფორმაციის შენახვის და გავცელების მდგომარეობას და აცხადებს, რომ ინფორმაცია უნდა იყოს განსაკუთრებულად დაცული სახელმწიფოს მიერ და არა-ხელმისაწვდომი საზოგადოებისთვის. ეს კრიტერიუმები ინფორმაციამ შეიძლება მაშინაც დააკმაყოფილოს, თუ ის არ არის კლასიფიცირებული, როგორც საიდუმლო ინფორმაცია, არ გაუვლია გასაიდუმლოების არანაირი ოფიციალური პროცედურა.

ამერიკის შეერთებული შტატების საქმე შეერთებული შტატები პროგრესივ ინკ.-ის წინააღმდეგ, არის კარგი მაგალითი იმისა, რომ საჯარო სივრცეში არსებული ინფორმაცია შეიძლება იქნეს გამოყენებული ქვეყნისთვის ზიანის მისაყენებლად. პროცედურული საკითხის გამო ამ საქმეზე არ იქნა საბოლოო გადაწყვეტილება მიღებული, თუმცა ის საინტერესოა სწორედ იმით, რომ ეხებოდა სტატიას წყალბადის ბომბის მომზადების წესის შესახებ. ინფორმაცია, რომელსაც ავტორი ეყრდნობოდა სტატიის მოსამზადებლად აღებული იყო საჯარო წყაროებიდან.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ გადაწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ადამიანს, რომელიც გადაამუშავებს ამ ინფორმაციას, რამაც თვისობრივად შეიძლება შეუცვალოს ინფორმაციას ხასიათი:

„თუნდაც ცალკეული ინფორმაცია საჯარო დომენში იყოს, სათანადო ყურადღება უნდა მიექცეს ადამიანის უნარებს და ექსპერტიზას, რაც გამოყენებული იქნა ამ სტატიის წერისას. ავტორს სჭირდებოდა მნიშვნელოვანი ექსპერტიზა, რომ მიმხვდარიყო რა იყო რელევანტური და რა იყო არარელევანტური ინფორმაცია და ისე შეეჯერებინა მოპოვებული ინფორმაცია. მას სწორი კითხვები უნდა დაესვა და სწორი და განათლებული მიგნებები გაეკეთებინა.“

ჯ. ი. ტაილორის [სტატიის ავტორი] უნარი, რომ ჟურნალ ლაიფში გამოქვეყნებული პირველი ბირთვული აფეთქების სურათის საფუძველზე გაეკეთებინა დასკვნები იმის დემონსტრირებას ახდენს, რომ სპეციალური განათლების, აზროვნების უნარის და განსაკუთრებული დაჭინებულობის მქონე ცალკეულ ინდივიდებს არ სჭირდებათ კლასიფიცირებული ინფორმაციის ხელში ჩაგდება დამატებითი ცოდნის მოსაპოვებლად, თუმცადა ასე ხელმისაწვდომი ინფორმაცია არ იქნებოდა ცხადი სხვებისთვის, რომლებსაც მსგავსი მომზადება ან მოტივაცია არ ქონდათ... ამ სტატიას შეუძლია საკმარისი ინფორმაცია მიაწოდოს საშუალო ზომის ქვეყანას, რომ უფრო სწრაფად დაწინაურდნენ წყალბადის ბომბის განვითარების საქმეში.“

აღნიშნული საქმის ციტირება, იმის დემონსტრირებისთვის მოვახდინეთ, რომ საჯარო წყაროებში არსებული ინფორმაციის გავრცელებაც შეიძლება იყოს ზიანის მომყენებელი ქვეყნის ინტერესებისთვის და სასარგებლო გარეშე სუბიექტებისთვის, რომლებსაც გავლენის მოხდენა შეუძლიათ სახელმწიფოს ინტერესებზე. თუმცა იმავდროულად, იგივე ინფორმაცია შეიძლება სახელმწიფოს დაცვით სარგებლობდეს და არ იყოს ხელმისაწვდომი (იმ სახით როგორც მას კონკრეტული პირი ავრცელებს) საზოგადოებისთვის. ეს არის მიზეზი იმისა, რის გამოც ჯაშუშობის დანაშაული არ უნდა შემოიფარგლებოდეს მხოლოდ საიდუმლო ინფორმაციის გავრცელებით.

თუმცა ამასთან ნათელია, რომ თუ ინფორმაცია საყოველთაოდ ხელმისაწვდომია და მასში შინაარსობრივად არაფერი იცვლება, მისი შეგროვებს ან გავრცელების გამო ადამიანის კრიმინალიზება სრულიად მოკლებულია გამართლებას და არც შეიძლება კონსტიტუციის 24-ე მუხლის მიზნებისთვის კონსტიტუციის გამართლებულ შეზღუდვად ჩაითვალოს. გამოხატვის თავისუფლების ნებისმიერი შეზღუდვის გამართლებისთვის აუცილებელია, არა მხოლოდ ის რომ ლეგიტიმურ მიზანს ემსახურებოდეს. აუცილებელია რომ საშუალებას მიზნის მიღწევა შეეძლოს, გონივრულად იყოს მასთან დაკავშირებული.

ჯაშუშობის დანაშაულის მიზანი არის ინფორმაციის გავრცელებით სახელმწიფოსთვის ზიანის მიყენების არიდება, იმ შემთხვევაში როდესაც ზიანი სახელმწიფოს გარეთ მოქმედი სუბიექტებისგან მოდის. როდესაც ინფორმაცია საჯაროდ ხელმისაწვდომია, განსაკუთრებით ინტერნეტის არსებობის პირობებში, მასზე ხელი მარტივად მიუწვდებათ დაინტერესებულ პირს. თუნდაც არავინ არ ითანამშრომლოს მათთან ქვეყნის იურისდიქციის ქვეშ მყოფი პირებისგან, დაინტერესებულ პირებს მაინც აქვთ ინფორმაციის მიღების შესაძლებლობა. ევროპის ადამიანის უფლებათა სასამართლოში „სპაიქჩერის“ საქმიდანვე მდგრადად არის წარმოდგენილი წესი, რომ თუ ინფორმაცია ხელმისაწვდომია სხვადასხვა წყაროებით, მისი ერთი რომელიმე წყაროს დაბლოკვა გაუმართლებელია, რადგან მისი გავრცელების შეჩერება უკვე შეუძლებელია და შესაბამისად აკრძალვა რაიმე ლეგიტიმურ მიზანს ვერ მიაღწევს.

შესაბამისად, თუ ინფორმაცია უკვე ხელმისაწვდომია საჯარო წყაროებში, ჯაშუშობის დანაშაულის მეშვეობით მის გავრცელებაზე საკანონმდებლო ბარიერის დაწესება აზრსმოკლებულია და ვერ აკმაყოფილებს პროპორციულობის ტესტის მოთხოვნებს. დღეს არსებული რედაქციით, 314-ე მუხლის სადავო ნორმა, იმგვარი შემთხვევის კრიმინალიზებასაც იწვევს, როდესაც პირი უცხოურ ორგანიზაციას გადასცემს წინააღმდეგობრივ, მაგრამ საყოველთაოდ ხელმისაწვდომ ინფორმაციას. აღნიშნული ჩვენი აზრით ეწინააღმდეგება კონსტიტუციის 24-ე მუხლის პირველი პუნქტით გარანტირებულ უფლებას, რადგან არ შეესაბამება კონსტიტუციის 24-ე მუხლის მე-4 ნაწილით გათვალისწინებული უფლების შეზღუდვის წესს.

შესაბამისად, ჩვენი მოსაზრებაა სადავო ნორმა უნდა გაუქმდეს არაკონსტიტუციური შინაარსის გამო. ჯაშუშობის აკრძალვა არ უნდა სცდებოდეს იმ შემთხვევას, როდესაც ხდება არასაყოველთაოდ ხელმისაწვდომი ინფორმაციის გავრცელება, რომელსაც პოტენციურად ქვეყნის ინტერესებისთვის ზიანის მიყენება შეუძლია. ამ შემთხვევაში ინფორმაციის აკრძალვა არამხოლოდ ემსახურება ლეგიტიმურ მიზანს, არამედ მისი მიღწევა შეუძლია, მასთან გონივრულად არის დაკავშირებული.